

Thomas Hylland Eriksen: **TYRANIE OKAMŽIKU. (RYCHLÝ A POMALÝ ČAS V INFORMAČNÍM VĚKU.)** Nakladatelství Doplněk 2007, Sociálně-ekologická edice, 168 str. Cena 189 Kč

Dech beroucí knížka o skoku z doby zhruba před 15 lety — z dozvuků politické nesvobody ke svobodné informační společnosti, kde druhou stranou mince úspěchu je roztržka mezi prostorem a časem, svár mezi vše akcelerující počítačovou technologií a fyzickou přizpůsobivostí člověka na rychlost. Za tři roky uplyne čtyřicetiletí od chvíle, kdy prorocká publikace Alvina Tofflera, *Future shock* (Šok z budoucnosti) pronikla takřka inkognito, ale s velkým třeskem navzdory režimu do hlav těch, kteří už tehdy nestíhali... Onen šok z rychlého času je už tady, smývá našimi životy, umocňuje úkoly. Dává obrovské šance úředníkům

k byrokratické tvořivosti, která taxuje a tabulkuje tu opravdovou tvořivost. Vyhodnocuje a podle často absurdně parametrizovaného výkonu zpětně odměňuje a tudíž vládne nám všem.

Dnes už nemáme znalostí nedostatek, ale přebytek. Přírodovědci to znají z historie takových světových programů, jako byl IBP (Mezinárodní biologický program) nebo MAB (Člověk a biosféra), během nichž byly v minulém století sebrány rozsáhlé série dat, která znamenají nesmírnou spoustu cenových informací o chodu světa. Beze zbytku však nebyly zpracovány, syntetizovány a v různých kontextech interpretovány dodnes. Většina z nás a zejména ti, co rozhodují, neumějí se sofistikovanými informacemi v takovém množství naložit, zabržděný průnik do aplikací oddaluje společnost od efektivních řešení životních dilemat — viz např. poznatky o změnách v planetárním systému versus krátkodobá politická účelovost, kterou A. Toffler ve své knize z r. 1970 komentoval takto: „Politikův časový horizont obvykle nepřesahuje příští volby. Kongresy, sněmy, parlamenty, městské rady, prostě legislativní orgány vůbec, nemají čas, prostředky nebo organizační strukturu potřebné k serióznímu posuzování vzdálené budoucnosti. Pokud jde o občana, pak tou

poslední věcí, na kterou se ho někdo ptá, jsou právě ony širší, vzdálenější cíle jeho komunity, státu nebo národa.“ (Český překlad z r. 1992, nakladatelství Práce).

V celé zaběhané soustavě informačních toků se vytrácí hierarchičnost, většina komunikace se šíří sítěmi. Internet otevřel takřka neomezené svobodné pole vkládání a konzumování informací — bez filtrů kvantitativních (kapacita technologické paměti se dá stále nastavovat) i kvalitativních (ty jsou výhradně subjektivní co do ustrojení jedince v etice, vkusu, výchově, vzdělání...). I ekonomika přesunula těžiště svého fungování z věcí na symboly a ty se přemisťují snáze — vyžaduje to jiné formy organizace a flexibility. Život se svou denní nutností přizpůsobit se této nové formě provozování věcí naráží na ztrátu linearitu času. S tou úzce souvisela idea pokroku — že vše se vytváří plynule, kumulativně a někam míří.

Náš dnešní čas je rozkouskovaný na fragmenty zpracování e-mailů a jejich příloh nebo internetových informací. Zatížení maximalizací výkonu člení čas do stále menších úseků, takže trvání nakonec přestává existovat. Siamským dvojčetem přizpůsobivosti se stala roztěkanost a asi nemá smysl hlouběji rozebírat dopady na soukromý nebo vnitřní život, zná je snad každý. Mezi

vnějškové atributy, které trend „všeho je moc“ doprovázejí, patří kult mládí (výkonost při adaptibilitě), šedá ekologie (znečišťování na dálku, např. výškové komíny, trysková letadla apod.), ztráta sousedství a sousedů (více komunikujeme přes mobil nebo skype, ale jsme u toho sami), nákaza rychlostí a návyk na spěch (pod tlakem konkurenceschopnosti upřednostňujeme vše, co lze vykonat rychle, ve stylu „fast food je lepší než hlad“), ztráta přehlednosti a soustředění (úměrně s tím se snížila schopnost nahlédnu, hrozí utopit se v detailech).

Logicky strukturovaná a čtivě i apelativně napsaná knížka ústí do závěrečné pasáže: A teď pomalu! Kdo přišel v posledních letech aktivně do styku s provozováním a řízením čehokoli, v přírodních vědách tuplovaně, dovodí nejspíše cosi kacírského: ti produktivní se stálým platem nechť mají prémii za snížení formálních parametrů výkonu — s výjimkou průlomu v oboru.

Pavel Kovář

Předseda redakční rady Živy a děkan Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze prof. RNDr. Pavel Kovář, CSc., oslavil v červnu půlkulaté jubileum. Redakce Živy mu přeje vše nejlepší a radost z tvůrčí práce.